

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พฤติกรรมของคนในสังคมเกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งเชื่อมโยงกับความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติที่มีอยู่ในสังคมนั้นๆ มีการถ่ายทอดแก่สมาชิกเพื่อให้มีการปฏิบัติ เช่น การสอนให้เรียนรู้ภาษาอันเป็นลักษณะเฉพาะของสังคม การเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของคนในสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ อุทัย ดุลยเกษม (2540, หน้า 8) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ และการถ่ายทอดที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคลอย่างไม่เป็นทางการมีผลให้บุคคลสั่งสม ความรู้ ทักษะ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี จนสามารถดำรงชีวิต และถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้ด้วย

ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์ (2535, หน้า 25) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นวิธีการได้รับความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละคนแต่ละกลุ่มมีโอกาสได้รับความรู้ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับช่องทางการได้รับความรู้ซึ่งจะได้รับการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง การเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและขึ้นอยู่กับการปัจจัยสถานการณ์ อิทธิพลต่อความเชื่อ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ในชุมชน ที่เปลี่ยนแปลงไป อุบล เลี้ยงวาริน (2538, หน้า 28) กล่าวว่าพฤติกรรมใดๆ ของบุคคลจะเกี่ยวข้องกับการเห็นประโยชน์และคุณค่า ทัศนคติที่ดีและความเชื่อของตน และการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัยก็เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของสังคมหรือชุมชน

ประเวศ วะสี (2532, หน้า 8) กล่าวว่าพฤติกรรมสุขภาพอนามัยแท้จริง ถูกกำหนดจากวัฒนธรรม ความเชื่อของบุคคลเป็นสำคัญอันประกอบด้วย อำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ที่กำหนดและบงการความเป็นไปของชีวิตและสังคม นั่นคือ พฤติกรรมของบุคคลที่ปรากฏนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับการปัจจัยอื่นๆ ทางสังคมด้วย ซึ่งได้แก่สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมใน แต่ละท้องถิ่น ส่วนพฤติกรรมทางเพศ บังอร

ศิริโรจน์ (2537, หน้า 228) กล่าวว่าวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคมให้สิทธิแก่ผู้ชายแสดงออกในเรื่องเพศค่อนข้างเสรี จะเห็นเป็นความจำเป็นที่ผู้ชายจะต้องมีเพศสัมพันธ์ การเที่ยวหญิงชายบริการทางเพศ ซึ่งเป็นเรื่องของลูกผู้ชายไม่ใช่เรื่องเสียหยาและเป็นเรื่องธรรมดา เช่นเดียวกับการเที่ยวเตร่และการดื่มเหล้า พฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นจุดเริ่มของการไปเที่ยวหญิงชายบริการทางเพศ และการติดเชื่อเอดส์

สถานการณ์โรคเอดส์ที่แพร่กระจายอยู่ในขณะนี้เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงโดยเฉพาะจากการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงทั่วไป ที่ไม่ใช่หญิงบริการทางเพศมากขึ้นการมีเพศสัมพันธ์ทำนองนี้เป็นผลมาจากการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการเพิ่มรายได้ และการบริโภคนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้นอุตสาหกรรม และธุรกิจบริการซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเมือง ทำให้คนในชนบทอพยพไปขายแรงงานซึ่งอยู่ในเมืองมากขึ้นทำให้ห่างจากการควบคุมทางสังคม ประกอบกับการได้รับการกระตุ้นทางเพศจากสื่อบันเทิงต่างๆ จึงทำให้คนในสังคมมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมทางเพศที่เสรีมากขึ้น ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ ซึ่งในกลุ่มคนหนุ่มสาวจะมีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อเอดส์ (อ้างในบทนำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์แห่งชาติ พ.ศ. 2540-2544)

สำหรับการป้องกันและการควบคุมโรคเอดส์ในระยะเวลาที่ผ่านมาไม่สามารถลดอัตราการติดเชื้อได้แต่กลับระบาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อป้องกันและควบคุมโรคแก่บุคคลกลุ่มต่างๆ ไม่สามารถลดอัตราการติดเชื้อลงได้ อุดมศิลป์ศรีแสงนาม (2537, หน้า 39) กล่าวว่า การให้ความรู้แต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ที่จะผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงของบุคคลได้ พฤติกรรมบุคคลที่ ปราบกฏนั้นจึงมิได้ขึ้นอยู่กับการรู้แต่เพียงอย่างเดียว ยังมีปัจจัยอื่นๆ ทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งพฤติกรรมทางสังคมของคนในชุมชน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ดังนั้นถ้าคนยังอยู่ในชุมชน โอกาสที่จะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก็จะเป็นไปได้ยาก เพราะชุมชนจะมีกลไกในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ดังนั้น การปรับเปลี่ยนหรือลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ของบุคคล จึงเป็นกลวิธีที่สำคัญในการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อเอดส์

ในกรณีเรื่องการแพร่กระจายโรคเอดส์นี้ จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ใช้แรงงานเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งนี้เพราะเป็นกลุ่มคนที่ออกจากชุมชนไปทำงานนอกชุมชน ซึ่งไม่อยู่ในการควบคุมของชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาชุมชนที่คนออกไปเป็นแรงงานนอกชุมชนว่าเมื่อออกนอกชุมชนแล้วมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์อย่างไรมีปัจจัย ทางสังคมอะไรบ้าง ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการรณรงค์ป้องกันเอดส์โดยเน้นกลุ่มต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ของกลุ่มผู้ให้แรงงาน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึงวิถีชีวิตของกลุ่มผู้ให้แรงงาน ในส่วนที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV
2. เข้าใจธรรมชาติที่มีการเปลี่ยนแปลง และเงื่อนไขที่เป็นปัจจัยเอื้อหรือขัดขวางต่อการลดพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม และเท่าทันกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง

ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน
 - 1.1 ลักษณะทั่วไปของชุมชน
 - 1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชน
 - 1.3 โครงสร้างทาง วัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ
 - 1.4 โครงสร้างการเมือง และการปกครอง
2. การดำเนินชีวิตของผู้ประกอบอาชีพรับจ้างที่ทำงานนอกหมู่บ้าน
 - 2.1 วิธีการดำเนินชีวิตประจำวัน
 - 2.2 การศึกษาประวัติชีวิตของผู้ทำงานรับจ้างแรงงาน
3. พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์
 - 3.1 การสังสรรค์ เที่ยวเตร่ การดื่มสุรา
 - 3.2 พฤติกรรมการเที่ยวหญิงชายบริการทางเพศโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย
4. ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์
 - 4.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ
 - 4.2 ความเชื่อและค่านิยม ในเรื่องเพศสัมพันธ์
 - 4.3 สภาพแวดล้อม เช่น แหล่งบันเทิง สถานเริงรมย์ แหล่งบริการทางเพศ
 - 4.4 อิทธิพลกลุ่มเพื่อน
 - 4.5 อิทธิพลของสื่อ

ขอบเขตด้านพื้นที่ประชากร

เกณฑ์การเลือกพื้นที่ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก พื้นที่เป้าหมาย ดังนี้ คือ เป็นหมู่บ้านที่มีลักษณะ กึ่งเมืองกึ่งชนบท การคมนาคม สามารถเดินทางไปกลับในเขตเมืองสะดวก เป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างแรงงานนอกหมู่บ้าน มีประชากรเดินทางไปประกอบอาชีพรับจ้างแรงงาน เป็นประจำอย่างน้อย 50 คนขึ้นไป ประชาชนส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้หรือการศึกษาเรื่องโรคเอดส์ จากสื่อสารมวลชน องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐได้จัดให้ และมีสถิติ ผู้ใช้แรงงานติดเชื้อโรคเอดส์สูงอยู่ในอันดับ 1-3 (จากรายการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของกระทรวงสาธารณสุข) ตามเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้เลือกบ้านห้วยดง ตำบลบ้านเปียง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ใช้แรงงานชาย ทั้งโสดหรือสมรสแล้ว อายุระหว่าง 15-45 ปี ในกลุ่มผู้ใช้แรงงานชายที่มีพฤติกรรมเที่ยวเตร่ ดื่มสุราเป็นประจำ เที่ยวหญิงบริการทางเพศ และมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงที่ไม่ใช่ภรรยาของตนเอง โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 7 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ หมายถึง พฤติกรรมที่มีเพศสัมพันธ์ ที่มีผลต่อการรับเชื้อเอดส์ หรือแพร่เชื้อเอดส์จากการกระทำความเสี่ยง เช่น การเที่ยวเตร่ ดื่มเหล้า การไม่สวมถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการทางเพศ หรือหญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยา

ปัจจัยทางสังคม หมายถึง สภาพเงื่อนไขทางสังคมที่มีบทบาทต่อการกำหนด พฤติกรรมของคนในสังคม ได้แก่ สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน ความรู้ ทักษะคติ ค่านิยมและความเชื่อ อิทธิพลของสื่อ อิทธิพลกลุ่ม และสิ่งแวดล้อมสถานแหล่งบันเทิง และแหล่งบริการทางเพศ ที่มีผลต่อการสนับสนุนให้บุคคลมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์

ผู้ใช้แรงงาน หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพรับจ้างแรงงาน อายุระหว่าง 15-45 ปี ทั้งเพศชายและหญิง โสดและสมรสแล้ว ได้รับค่าตอบแทนแรงงานเป็นเงินในอัตราระหว่าง 90-

150 บาท/วัน เคยหรือปัจจุบันประกอบอาชีพรับจ้างแรงงานนอกหมู่บ้าน ลักษณะการออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน มีที่พักในแคมป์ที่ทำงานในเมือง หรือกลับเข้า หมู่บ้านเป็นระยะๆ บางครั้งบางครั้ง หรือเข้าไปเฝ้ากลับ มีความเป็นอยู่ในสังคมลักษณะเดียวกัน พักอาศัยอยู่ในตำบลยางเปียง บ้านหัวดง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

กรอบการวิจัย

แบบแผนความสัมพันธ์ของปัจจัยทางสังคมที่สนับสนุนให้บุคคลมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์

